

Helene Valgreen, Kristina Bæk Nielsen og Marie Bergmann

Vejledningsprojektet

- Status efter fem års professionaliseret foreningsindsats

Udgivet af Folkehøjskolernes Forening i Danmark (FFD), 2008
www.ffd.dk

Indholdsfortegnelse

Forord.....	3
Indledning	3
Rapportens opbygning	3
Vejledningsprojektet	4
Mål	4
Ressourcer	4
Baggrund.....	4
Bestyrelsens handlingsplaner om vejledning	5
Højskoleudvalgets rapport	8
Vejledning i en politisk arena	8
Vejledningsreformen.....	8
Lovkrav om vejledning på højskolerne.....	9
Vejledning i en europæisk kontekst.....	10
FFD's nordiske og internationale vejledningsnetværk	10
Kortlægning af vejledningsindsatsen	10
Efteruddannelseskurser, seminarer og konferencer	11
Forsøgs- og udviklingsprojekter	12
Pilotprojekt.....	12
Samarbejdsprojekt med Center for Vejledning, Kbh (UU)	13
Seniorprojekt.....	14
Netværk og samarbejde.....	15
Synlighed	15
Højskolernes nyhedsbrev	16
Studievalg.....	18
Etik i vejledningen	20
Vejledning og realkompetence.....	21
Forskning og undersøgelser	22
Hvorfor inddragelse af forskning?	22
Mentorprojektet.....	23
Professionelle højskolevejledere.....	24
Den eksistentielle dimension i højskolevejledningen	25
To sider af samme sag?	26
Konklusion.....	28
Perspektivering.....	28
Bilag	30
Liste over FFD-udgivelser på vejledningsområdet	30

Forord

Fem år er gået siden Folkehøjskolernes Forening i Danmark (FFD) iværksatte et større udviklingsprojekt om vejledning på højskolerne. Over 300 højskolefolk fra 79 højskoler har siden da deltaget i vejledningsprojektet, enten gennem kurser, konferencer, seminarer eller gennem større forsøgs- og udviklingsprojekter. Med nærværende rapport ønsker Højskolernes Hus at samle op på erfaringerne fra projektet, dels for at vidensdele og dels for at perspektivere i forhold til foreningens fremtidige pædagogiske indsatser. Målgruppen for rapporten er primært FFD's bestyrelse og højskolerne, sekundært Undervisningsministeriet, Dansk Folkeoplysnings Samråd og andre interesserede samarbejdspartnere.

Forfatterne, december 2008.

Indledning

Højskolevejledning er forankret i højskolens særlige læringsrum, hvor vejledning foregår over tid og hvor mange faktorer fremmer både den uformelle og den formelle uddannelses- og erhvervsvejledning. Den formelle del foregår som individuelle vejledningssamtaler, forskellig slags gruppevejledning, kollektiv vejledning fx i samarbejde med Studievalg, undervisning, praktik og besøg på uddannelsesinstitutioner. Den uformelle del af vejledningen sker i kraft af samværet og det forpligtende fællesskab med alle dets relationer på kryds og tværs. Højskolens læringsrum er med andre ord særdeles velegnet til vejledning, og højskolen har alle muligheder for frit at tilrettelægge en uddannelses- og erhvervsvejledning i overensstemmelse med egne værdier og højskolepraksis. Siden 1. januar 2004 har højskolerne været lovmæssigt forpligtede til at vejlede deres elever om uddannelse og erhverv. Men FFD havde allerede haft vejledning på dagsordenen siden 2002. Med ansættelsen af en projektleder i foråret 2003 viste FFD's bestyrelse, at det var et område, man ønskede yderligere fokus på. Siden da har højskolens vejledning levet i spændet mellem højskolernes frihed og pædagogiske praksis på den ene side, og en professionel vejledningstilgang forankret i vejledningsforskning og – uddannelse på den anden side. Men der er netop ikke tale om et enten-eller. Helt bevidst fra foreningens side har der gennem alle årene været tale om et både-og.

Rapportens opbygning

Nærværende rapport er udarbejdet som en status over de sidste fem års indsatser på vejledningsområdet i FFD. Rapporten indeholder beskrivelser og opsummeringer af de aktiviteter, udgivelser, kurser, handlingsplaner og projekter, som har været en del af vejledningsprojektet siden 2003. Udover at gøre status har rapporten derfor også karakter af en dokumentation af vejledningsprojektet.

Foreningens handlingsplaner har været den agenda som vejledningsprojektet har skullet følge. Derfor indledes med en redegørelse over de sidste fem års handlingsplaner på vejledningsområdet. Hver handlingsplan kommenteres efterfølgende kortfattet. Derefter følger en kort beskrivelse af det politiske landskab, som FFD's vejledningsprojekt har skullet navigere i, og hvordan foreningen har forsøgt at påvirke dette. Herunder også hvordan FFD aktivt har synliggjort højskolevejledning i en europæisk og global kontekst.

Fra det politiske niveau sættes derefter fokus på de konkrete tiltag som foreningen har haft på vejledningsområdet de sidste fem år. Det er for det første en beskrivelse af de efteruddannelseskurser, konferencer og seminarer foreningen har afholdt, samt af de udviklingsprojekter og forsøgsordninger foreningen har igangsat. For det andet er det beskrivelser af hvilke tiltag og strategier foreningen har haft på vejledningsområdet i forhold til synlighed og netværksdannelse, og hvad disse har betydet for kendskabet til og anerkendelsen af højskolevejledning.

Afslutningsvis beskrives FFD's samarbejde med forskellige forskere og uddannelsesinstitutioner, og hvad dette har betydet for højskolevejledningen. Som en afrunding diskuteres, med udgangspunkt i to undersøgelser rekvireret af FFD, skismaet mellem at være højskolevejleder og være "professionel" vejleder – er det to sider af samme sag eller er det hinandens modsætninger? Denne diskussion har været et tilbagevendende tema blandt højskolefolk og syntes derfor relevant at gengive.

Rapporten kan læses fra ende til anden eller bruges som opslagsværk over de forskellige tiltag, som FFD har haft på vejledningsområdet de sidste fem år.

Vejledningsprojektet

Mål

Målene for vejledningsprojektet har fra starten været de følgende fem:

- At opbygge vejledningsfaglige miljøer i højskolen
- At udvikle efteruddannelsetilbud i vejledning for højskolelærere
- At udvikle nye vejledningsmetoder
- At opbygge vejledernetværk på tværs af skoler og institutioner
- At dokumentere højskolens særlige lærings- og vejledningsrum

Ressourcer

Vejledningsprojektet er siden april 2003 blevet ledet centralt fra Højskolernes Hus. FFD's vejledningsprojekt har gennem alle år været fuldt finansieret af Undervisningsministeriets forsøgs- og udviklingsmidler.

Baggrund

I 2002 blev Den Fri Ungdomsuddannelse (FUU) nedlagt. Dette gjorde, at FFD stod i en ny situation. Med lukningen af FUU måtte de unge, der ikke umiddelbart passede ind i det formelle uddannelsessystem, finde nye veje. En del højskoler havde haft FUU-elever, og havde erfaret, at højskolen var velegnet til at hjælpe disse unge videre. Mange af de unge var uafklarede i forhold til uddannelsesvalg og havde brug for mere og anderledes vejledning, end det, der blev tilbudt i det formelle system. FFD greb denne nye mulighed for at udvikle vejledning og vise, at højskolen kunne være med til at give afklaring i forhold til unges uddannelses- og erhvervsvalg. Siden 2002

har vejledning således optrådt i bestyrelsens handlingsplaner. Målet var udvikling af højskolevejledning og rekruttering af elever.

Bestyrelsens handlingsplaner om vejledning

Fra eksperiment til professionel indsats

Overordnet betragtet er FFD's vejledningsindsats gået fra at være et eksperimenterende pædagogisk felt tilbage i 2002 til undervejs i projektperioden at være blevet et professionelt fagområde.

Baggrunden for denne udvikling har rod i bestyrelsens handlingsplaner, Højskoleudvalgets anbefalinger, det politiske fokus på vejledning, også udenfor højskoleområdet, en professionel tilgang til vejledning fra Højskolernes Hus og ikke mindst et stærkt samspil med vejlederne på højskolerne, som hele vejen igennem har været aktivt deltagende i processen.

Her kommer først en gennemgang af bestyrelsens handlingsplaner fra 2002 til 2008.

2002-2003

Vejledning optræder for første gang som et nyt indsatsområde i handlingsplanen for 2002-2003. Det overordnede mål er her "at skabe større fokus på den personlige vejledning, der finder sted i højskolen". I første omgang handler det om at:

- Understøtte og samle op på skoleforsøg indenfor området,
  - Udvikle efteruddannelse vedr. vejledning på højskole i forhold til forskellige målgrupper og
  - Arbejde for at give højskolen en plads i den fremtidige politiske strategi vedr. vejledning.
- (Handlingsplan 2002-2003, s. 3)

Uddannelsespolitisk ønsker bestyrelsen også at positionere højskolen som et alternativ til Den Fri Ungdomsuddannelse, som er blevet nedlagt i begyndelsen af 2002.

Bestyrelsens handlingsplan bliver vedtaget på årsmødet og samme år går tre højskoler i gang med forskellige forsøgs- og udviklingsprojekter om vejledning. Fælles for de tre udviklingsprojekter er, at de handlede om eksistentiel vejledning: Egå Ungdoms-Højskole udvikler et undervisningsforløb, kaldet "Det sokratiske forår", Højskolen på Helnæs beskriver sit særlige vejledningsrum gennem udviklingsprojektet "Den sokratiske sommer", og Odder Højskole udvikler vejledningsforløbet "Direktør i dit eget liv".

Som et led i foreningens strategi ansættes i april 2003 en projektleder, hvilket betyder, at vejledning som indsatsområde bliver centralt styret fra Højskolernes Hus. Finansiering af foreningens vejledningsprojekt sker for særlige forsøgs- og udviklingsmidler fra Undervisningsministeriet.

2003-2004

Gennem FFD's første år med et centraliseret vejledningsprojekt bliver det klart, at hvis højskolen skal gøre sig håb om at blive kendt som en alternativ uddannelsesmulighed, skal der opbygges et solidt samarbejde med vejledere i hele landet. Derfor bliver målene for vejledningsprojektet i handlingsplanen for 2003-2004 udvidet med følgende punkt:

- At styrke informationsarbejde og samarbejde i forhold til relevante vejledningsmiljøer.
- (Bestyrelsens handlingsplan 2003-2004, s. 2).

2004-2005

I 2004 indtræffer flere skelsættende begivenheder, som får afgørende betydning for FFD's vejledningsindsats. Dels bliver vejledning pr. 1. januar 2004 et lovkrav for højskolerne. Dels har Folketinget i 2003 vedtaget L298 – kaldet Vejledningsreformen – som træder i kraft 1. august 2004. Med Vejledningsreformen har Danmark fået nationale mål for vejledningen, og en gennemgribende professionalisering af området går i gang. For højskolerne får det konkret den konsekvens, at det nu er de syv professionelle "Studievalg", der alene står for vejledning til videregående uddannelse og erhverv for samtlige landets gymnasielever. Gymnasiets vejledere bliver gennemførelsesvejledere, og skal altså ikke tage sig af vejledning i forhold til elevernes fremtid efter gymnasiet. Gennem flere år har FFD opbygget et solidt netværk blandt gymnasievejledere, og gennem STORM-arrangementer haft adgang til gymnasierne, hvor eleverne er blevet informeret om højskolen.¹ Sidst, men ikke mindst, bliver der i 2004 nedsat et Højskoleudvalg, som skal drøfte højskolens placering i det danske samfund og komme med anbefalinger til ministeren.

De nye krav til højskolens vejledning præger bestyrelsens handlingsplan dette år, hvor foreningen for at støtte højskolerne har igangsat et nyt, professionaliseret vejledningskursus for højskolelærere: "Højskolevejledning, modul 1" (HV1). I handlingsplanen står, at HV1 skal gennemføres og evalueres. Derudover er et nyt punkt kommet til:

- At videreudvikle efteruddannelse og værktøjer indenfor vejledning.

Samtidig ønskes højskolens anvendelighed i forhold til elevernes fremtidsplaner om uddannelse og arbejdsmarked dokumenteret.

2005-2006

I dette års handlingsplan er vejledning kædet sammen med realkompetence og dokumentation. Argumentet er, at: "Højskolen kan komme til at spille en stærkere og bredere rolle i forhold til menneskers uddannelse og livslange læring, hvis vi formår at forbinde realkompetencer med vejledning og dokumentation." (s. 2). Konkret fylder området i alt over 1/2 side i handlingsplanen, og specificeres med seks ambitiøse mål:

- "At sikre politisk anerkendelse af højskolernes særlige muligheder i en uddannelsespolitik, hvor realkompetencer vil spille en større rolle. Dette skal bl.a. ske gennem en systematisk sammentænkning af realkompetence, vejledning og dokumentation (jf. skitsen 'Højskolen i spil') samt ved aktiv deltagelse i regeringens realkompetenceprojekt.
- At formulere og gennemføre udviklingsprojekter, der afprøver forskellige modeller for opsamling, afklaring og dokumentation af højskoleelevers realkompetencer.
- At gennemføre forsøg, hvor højskoler i samarbejde med erhvervsvirksomheder udvikler afklarende og (real-)kompetenceudviklende forløb for kortuddannede.
- At udvikle håndbog vedr. skoledokumentation og forskellige former for elevdokumentation.
- At sikre indførelse af et formaliseret samarbejde mellem højskolerne og vejledningssystemet, som bl.a. giver sidstnævnte pligt til, hvor det er relevant, at medtænke højskoleophold i deres vejledning.
- At fortsætte udvikling og efteruddannelse vedr. vejledning som et centralt element i sammenhæng med realkompetence og dokumentation." (s. 2).

---

¹ STORM: Før 2004 var status, at højskolerne deltog i informationsarrangementer om uddannelse og erhverv på en række ungdomsuddannelser i hele landet, kaldet STORM.

På baggrund af Højskoleudvalgets rapport² skal Højskoleloven revideres. Det fremgår af bestyrelsens handlingsplan dette år, at man har store forhåbninger til FFD's indflydelse i denne proces i forhold til realkompetence, vejledning og dokumentation, hvor man ønsker at "søge maksimal indflydelse på det forestående lovarbejde." (s. 2)

2006-2007

Vejledning optræder i dette års handlingsplan under overskriften: "Vejledning og livslang læring". Det livslange perspektiv afspejles i et nyt mål, der sættes for højskolernes vejledning:

- "At etablere forsøg med voksen- og seniorvejledning, bl.a. med henblik på at synliggøre højskolerne i et efteruddannelsesperspektiv og som sted for mennesker i overgange livet igennem."

Generelt er omdrejningspunktet fortsat sammenhængen mellem vejledning, realkompetence og dokumentation. Også studieforbereelse ses som en central del af højskolens vejledning, og et vigtigt udviklingsområde i den forbindelse er samarbejdet med Studievalg.

2007-2012³

Dette års handlingsplan er noget anderledes end de foregående, idet selve handlingsplanen har fået to overordnede mål: 1) Læring for livet og 2) medborgerskab. I det første mål er vejledning stærkt repræsenteret gennem især tre ud af seks delmål:

- "Fokus på etablering af et bredt samarbejde med vejledningssystemet, inkl. højskolens muligheder i overgangs- og brobygningsammenhænge
- Arbejde for bred anerkendelse af højskoleophold, herunder realkompetence
- Medvirke til at fremme skoleudvikling ved at styrke netværket mellem skolerne, bl.a. via relevante uddannelses tilbud." (s. 1)

Under selve punktet om vejledning, præsenteres vejledning under overskriften: "Vejledning og anerkendelse af højskoleophold – realkompetence". Som noget nyt er et af målene, at der skal udvikles et fælles højskolebevis, der beskriver højskolens kerneydelse. Ellers er det største nye tiltag foreningens kommende mentorprojekt:

- "Gennemføre FFD's 2-årige satspuljeprojekt for unge uden kompetencegivende ungdomsuddannelse, herunder uddannelse af mentorer." (s. 3)

2008- 2010⁴

De overordnede foreningsmål: *Læring for livet* og *Medborgerskab* er fastholdt i denne handlingsplan, ligesom overskriften for vejledning fortsat er "Vejledning og anerkendelse af højskoleophold – realkompetence". FFD ønsker nu at "konsolidere og evaluere erfaringerne og den store viden", der er opnået på området. Hovedvægten vil i de næste år blive lagt på at støtte de enkelte skolers arbejde med vejledning og FFD vil bistå med relevante grund- og efteruddannelseskurser.

---

² Højskoleudvalgets rapport, se her: <http://www.ffd.dk/ffd/politiske-dokumenter-og-rapporter->

³ I 2006 igangsattes et forløb med det formål at klarlægge FFD's vigtigste opgaver i de kommende år under titlen 'Mål og indsatsområder 2007-2012'. Det var med baggrund i højskolens nye hovedsigte, 'livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse' og foreningens formål om 'at arbejde for folkehøjskolens idé og skabe gode og frie vilkår for skoleformens udvikling', at foreningen lagde en langsigtet strategi frem mod 2012. Denne proces udmøntedes også i en konkret handlingsplan for 2007-08, hvor uddraget om vejledning stammer fra.

⁴ Bestyrelsen besluttede at udarbejde en 2-årig handlingsplan, således at der kommer et lidt længere perspektiv på indsatserne.

Der lægges i handlingsplanen op til en evaluering af vejledningsindsatsen på højskolerne senest i 2009 jf. Højskoleudvalgets anbefaling (2005, s. 56), og bemærkningerne til den nye Højskolelov fra 2006, der begge anbefaler en evaluering senest fem år efter opstarten af FFD's vejledningsprojekt. FFD lægger dog vægt på, at denne evaluering som udgangspunkt bør iværksættes af Undervisningsministeriet (UVM).

Højskoleudvalgets rapport

I december 2004 offentliggøres "Rapport fra Højskoleudvalget"⁵. Baggrunden er et års udvalgsarbejde med det formål at gøre status og komme med anbefalinger i forhold til højskolens samfundsmæssige placering. Højskoleudvalget er positivt stemt overfor, at højskolen skal påtage sig at give sine elever uddannelses- og erhvervsvejledning. En opgave, udvalget mener, højskolen har særlige forudsætninger for at varetage:

"Folkehøjskolens særlige muligheder for at vejlede eleverne udspringer af to forhold: At skoleformen fokuserer på det almene og eksistentielt livsoplysende og selve kostskoleformen. Højskolerne tilbyder eleverne et læringsrum, hvor de kan afprøve sig selv og deres interesser og dermed få øget selvindsigt" (Højskoleudvalget, 2005, s. 55).

Højskoleudvalget kommer med tre forslag til vejledningsområdet:

1. Der bør ske et øget samarbejde mellem højskolerne og Ungdommens Uddannelsesvejledning og studievalgcentre.
2. Der skal ske en efteruddannelse af de højskolelærere, som skal varetage højskolernes vejledning.
3. Effekten og kvaliteten af højskolernes vejledningsindsats evalueres om senest fem år. (Højskoleudvalget, 2005, s. 56).

Vejledning i en politisk arena

Højskolerne er ikke alene om at sætte fokus på vejledning. Både på nationalt og europæisk niveau er vejledning kommet på den politiske dagsorden på højeste niveau. For Danmarks vedkommende lyder startskuddet ved vedtagelsen af Vejledningsreformen i 2003, som vi skal kigge mere på i det næste afsnit.

Vejledningsreformen

D. 10. april 2003 vedtager Folketinget "Lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv" (Lov nr. 298 af 30. april 2003). Selvom højskolerne ikke indgår i loven, får Lov nr. 298 (herefter L298) alligevel stor betydning for højskolernes vejledning. Med L298 får Danmark nationale mål for vejledning om valg af uddannelse og erhverv. Undervisningsministeriet får ansvaret for, at målene indfries, og der oprettes et nyt Vejledningskontor i Undervisningsministeriet, som samtidigt fungerer som Videnscenter for vejledning. Selve vejledningsopgaven bliver samlet i professionelle vejledningscentre: Ungdommens Uddannelsesvejledning og Studievalg. Vejledningsfeltet bliver professionaliseret gennem fælles vejlederuddannelser på diplom- og masterniveau, og der etableres

---

⁵ Højskoleudvalgets rapport offentliggøres i december 2004, og udgives i januar 2005.

en national vejledningsportal: Uddannelsesguiden www.ug.dk. Til at rådgive Undervisningsministeren om vejledningsmæssige sager oprettes et nationalt dialogforum.

Vejledning er dermed kommet på den politiske dagsorden. Udover selve vejledningsreformen viser dette sig i en række centrale skrifter fra 2004 og fremad. Især regeringens oplæg ”Fremgang, fornyelse og tryghed. Strategi for Danmark i den globale økonomi”⁶, sætter dagsordenen for en række nye initiativer på vejledningsområdet, bl.a. mentorordninger for udsatte unge, systematisk opøgende vejledning for unge uden ungdomsuddannelse samt forskellige initiativer indenfor voksenvejledning. Vejledning er blevet svaret på en række uddannelsesmæssige problemstillinger, både i Danmark og resten af Europa.⁷

Den øgede professionalisering af vejledning nationalt kommer også til at præge højskolernes vejledningsindsats, især fordi uddannelses- og erhvervsvejledning bliver et lovkrav på højskolerne fra 1. januar 2004. I det følgende uddybes dette lovkrav.

Lovkrav om vejledning på højskolerne

I slutningen af 2003 vedtages en ny paragraf i Højskoleloven om uddannelses- og erhvervsvejledning, som træder i kraft allerede 1. januar 2004:

”§ 2 a. På kurser af mindst 12 ugers varighed på folkehøjskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler skal skolen vejlede eleverne om valg af uddannelse og erhverv med henblik på at medvirke til og understøtte elevernes afklaring herom. Skolen skal offentliggøre sin strategi for vejledningsindsatsen. Ved annoncering af kursusvirksomheden skal skolen oplyse, at vejledningstilbuddet er en del af kursusindholdet. Har skolen en hjemmeside på internettet, skal skolen på sin hjemmeside redegøre for, hvordan vejledningsindsatsen udøves.” (LBK nr. 1149 af 21/11/2006)

I bemærkninger til lovforslaget stod bl.a. at: ”Takst 3 i gældende lov § 23, der ydes for elever på kurser af mindst 12 ugers varighed, forhøjes for at understøtte, at skolerne styrker vejledningen af elever om valg af uddannelse og erhverv. I forlængelse heraf skal skolerne sætte øget fokus på at beskrive og udvikle såvel elevernes almene kompetencer som studie- og erhvervskompetence og herigennem medvirke til, at eleverne opnår større personlig og faglig kompetence. Der stilles krav om, at den enkelte skole offentliggør sin strategi herfor. Skolen skal dels i sin annoncering fremhæve, at vejledningstilbuddet er en del af højskoleopholdet, dels på sin hjemmeside på internettet redegøre for, hvordan vejledningsindsatsen udøves på skolen.” (bemærkning til lov nr. 1226 § 2a).

Uddannelses- og erhvervsvejledning er dermed ikke længere en eventuel sidegevinst ved at tage på højskole. Det er blevet et krav, højskolerne skal leve op til.

---

⁶ Marts 2006

⁷ Læs mere her i Peter Plants artikel (2006):

<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/Virtuelt%20tidsskrift/2006%20nr%207/Globalisering%20333%20forslag.aspx>

Vejledning i en europæisk kontekst

Vejledning er ikke blot et dansk fænomen. På europæisk niveau blev der i 2004 vedtaget en resolution om livslang vejledning, som knyttes sammen med livslang læring.⁸

Af resolutionen, som også Danmark har underskrevet, fremgår det, at alle borgere i Europa bør have adgang til vejledning i alle stadier af livet. Dette blev i november 2008 fulgt op med en ny resolution om livslang vejledning, som lægger op til en bedre integration af livslang vejledning i strategier for livslang læring.⁹ Vejledning er dermed ikke kun et nationalt anliggende, men i høj grad en europæisk forpligtelse.

FFD's nordiske og internationale vejledningsnetværk

Fra starten af FFD's vejledningsprojekt har blikket ud i verden været vigtigt, både i forhold til et nordisk og et internationalt samarbejde. Dels for at lære af andre lande, og dels for at det internationale forskningsmiljø fik øje på højskolernes vejledning. Foreningen har været repræsenteret på en række nordiske og europæiske konferencer, både som deltager og bidragsyder i forhold til oplæg om højskole og vejledning. Der er blevet knyttet tæt forbindelse til internationale vejledningsforskere, bl.a. Dr. Norman E. Amundson fra University of British Columbia i Canada og den fransk-canadiske filosof Oscar Brenifier. I forhold til det nordiske vejledningssamarbejde var især FFD's indsats i forbindelse med arbejdet med de danske etiske principper for vejledning i 2005¹⁰ med til at knytte båndene stærkere mellem de danske og de nordiske vejledere. I Nordisk Forbund for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (NFUE), har Danmark det treårige formandskab fra 2008-2011 (hvor en FFD-medarbejder i parentes bemærket er valgt som formand).

Kortlægning af vejledningsindsatsen

I foråret 2006 gennemførte FFD's vejledningsprojekt en kortlægning af vejledningsindsatsen på alle landets højskoler. Kortlægningen blev foretaget som en kvalitativ spørgeskemaundersøgelse. Målet var at indsamle de gode erfaringer og den viden, der allerede eksisterede på højskolevejledningsområdet. Vejledningsprojektet var interesseret i at skabe et øjebliksbillede af de forskellige højskolers vejledning, herunder vejledningspædagogiske tiltag, anvendelse af metoder, hvilke samarbejdspartnere de havde, osv. For FFD var det både relevant i forhold til den interne vidensdeling, og også i særdeleshed i forhold til eksterne samarbejdspartnere, såsom Studievalg og Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), hvor flere centre havde efterspurgt en beskrivelse af eller oversigt over højskolernes vejledningstilbud.

Overordnet set tegnede kortlægningen et positivt billede af højskolernes vejledningsindsats, idet der foregik vejledning i en eller anden form på næsten alle de højskoler, der havde besvaret spørgeskemaet. En del højskoler havde mange og forskellige vejledningstilbud, som indbefattede

---

⁸ EU-Resolution om livslang vejledning, se her:

<http://www.ug.dk/Videnscenter%20for%20vejledning/Forside/Bibliotek/Bibliografi/Lovgivning/Resolution%20om%20livslang%20vejledning.aspx>

⁹ Se: <http://ktl.jyu.fi/ktl/elgpn>

¹⁰ Se afsnittet i denne rapport om Etik i vejledningen.

vejledning som fællesfag, valgfag, individuel- og gruppevejledning, samt større arrangementer med oplæg fra fx Studievalg og tidligere elever. Kortlægningen viste også en faglighed og refleksion omkring vejledningsindsatsen, hvilket både sås i forhold til de metoder og vejledningsfag, skolerne udbød, og i forhold til målet for vejledningen; hvornår og hvorfor man gjorde, som man gjorde.

Følgende tal og beskrivelser er uddrag fra kortlægningen, foråret 2006.

- **53** skoler besvarede spørgeskemaet.
- **40** højskoler, ud af de 53 besvarelser, havde et mere eller mindre formaliseret samarbejde med UU, Studievalg eller et CVU (de nuværende professionshøjskoler).
- **10** højskolevejledere var i gang med, havde færdiggjort eller var påbegyndt studie- og erhvervsvejlederuddannelsen på et af landets CVU'er.
- **18** af de 53 højskoler, som havde besvaret, havde et decideret vejledningskontor. Generelt foregik højskolevejledningen mange forskellige steder, fx på lærerværelset, elevernes værelser, spisestuen, på gå- eller cykelture i det grønne, på studieturen eller i IT-rummet.
- **24** af de 53 højskoler som havde besvaret, tilbød vejledning som fællesfag eller valgfag ved siden af tilbud om individuel vejledning. Det var fag som: "Fortæl dig selv", "Karrierekanonen", hvor der fx arbejdes bredt med emner som: "Hvad er livskvalitet og lykke", "Det gode job" og "Livshistorie". Afsluttende blev dette sat i forbindelse med uddannelse og job eller "Efter højskole og hva' så".

Ca. halvdelen af de 53 besvarelser beskrev konkrete vejledningsmetoder, som blev anvendt på højskolerne. Skolerne var kreative og prøvende i deres vejledning, og nogle skoler havde udviklet forskellige metoder specifikt til deres skole. Det var de færreste skoler, der fulgte én bestemt metode, i stedet blev vejledningen tilpasset den enkelte elev og skolens profil (eklektisk tilgang). Eksempler på metoder der blev anvendt på skolerne var narrativ vejledning, fortællerværksteder, systemisk gruppevejledning og eksistentiel samtale.

Efteruddannelseskurser, seminarer og konferencer

Som det fremgår i forbindelse med afsnittet om bestyrelsens handlingsplaner om vejledning, har FFD længe haft fokus på efteruddannelse i forbindelse med vejledning på højskolerne. Allerede i handlingsplanen for 2002-2003 var ét af målene at udvikle efteruddannelse vedr. vejledning på højskole i forhold til forskellige målgrupper, og efterfølgende indtil 2010 indgår efteruddannelse som et punkt i alle handlingsplaner. I højskoleudvalgets rapport fra 2005 er efteruddannelse ligeledes vigtigt, idet det foreslås, at de højskolelærere, som varetager vejledning, skal efteruddannes.

Resultatet af dette er, at FFD fra 2003-2008 har afholdt forskellige kurser, seminarer og konferencer. Her kan nævnes Højskolernes Grundkursus i Vejledning (HGV), der er et grundlæggende kursus for højskolelærere i vejledningsteori og -metoder. Kurset er blevet afholdt

hvert år fra 2004-2008 over tre dage. Lektor Peter Plant fra Danmarks Pædagogiske Universitetsskole har været overordnet kursusleder på grundkurserne til stor glæde for højskolevejlederne, som det fremgår af deltagerevalueringerne fra alle årene. Derudover har der været flere endagsseminarer med oplægsholdere udefra, som har omhandlet forskellige tilgange til vejledning. Her kan eksempelvis nævnes seminaret med den canadiske Dr. Norman E. Amundson, som holdt seminar med titlen 'Dynamic Counselling in a Changing Society', den fransk-canadiske filosof Oscar Brenifier, hvis oplæg omhandlede filosofisk vejledning i praksis, Anne Kofod, Center for Ungdomsforskning, om vejledning i det fri læringsrum samt vejledningsseminaret 'Højskolen og tredimensionel vejledning', som blev afholdt to gange og introducerede en helhedsorienteret tilgang til vejledning. Desuden er der, som beskrevet i afsnittet om mentorprojektet, blevet afholdt tre endags mentorkurser, som bestod af oplæg ved både interne og eksterne oplægsholdere og forskellige former for deltageraktivitet og øvelser. Ydermere er Højskolernes årlige vejledertræf afholdt fire gange. Træffet er et åbent kursus for højskolevejledere med skiftende temaer. I 2006 var temaet eksempelvis "Højskolernes vejledende læringsrum" og i 2007 omhandlede det "Narrativitet i vejledningen". Endelig blev der afholdt en konference om seniorvejledning i forbindelse med afslutningen på et forsøgs- og udviklingsprojekt i FFD-regi, som havde fundet sted i 2005. Omdrejningspunktet her var, hvordan højskolen kunne få en dybere, mere eksistentiel betydning, både i overgangen fra arbejdsliv til seniortilværelse og undervejs i seniortilværelsen.

Fra 2003 til 2008 har FFD dermed afholdt mange forskellige åbne efteruddannelseskurser, seminarer og konferencer omhandlende vejledning med relevans for højskolerne. Pr. 30/4 2008 havde i alt 79 højskoler deltaget, hvoraf nogle kun har deltaget én gang og andre flere gange. I alt har 292¹¹ personer deltaget – igen har nogle kun deltaget en gang og andre flere gange.¹²

Forsøgs- og udviklingsprojekter

Pilotprojekt

I sommeren 2003 gik et et-årigt pilotprojekt med otte højskoler i gang. Målet var at udvikle og afprøve nye vejledningsmetoder. De otte projektskoler var: Andebølle Ungdomshøjskole, Brande Højskole, Den Rytmske Højskole, Gymnastikhøjskolen i Ollerup, Haslev udvidede Højskole, Højskolen på Helnæs, Odder Højskole og Ryslinge Højskole. FFD holdt tre efteruddannelsesmøder med de otte projektskoler, hver gang med eksterne oplægsholdere (Lars Thorkild Bjørn, Finn Thorbjørn Hansen og Bente Højer). Emnerne var koblingen mellem læring og vejledning, eksistentiel vejledning, gruppevejledning og opbygning af vejledningsnetværk. Pionerskolernes arbejde inden for vejledning viste sig at blive stor inspiration for de andre højskoler, fordi de arbejdede bevidst og formaliseret med vejledning - og med stor succes. Projektskolerne oplevede en overvældende stor interesse for vejledning fra elevernes side. Men også elevernes forældre opsøgte ind imellem højskolens vejleder for at få hjælp til at tackle deres børns vanskelige valg af uddannelse og erhverv. For alle projektskoler gjaldt det, at højskolevejledning blev set som en kontinuerlig proces under hele kursusforløbet, både i form af formel vejledning og uformelle samtaler.

---

¹¹ Dertil skal lægges ca. 40 deltagere fra seniorkurset i februar 2006.

¹² Oplyst af FFD, 30. april 2008

Vejledning på 24 højskoler

Sideløbende med pilotprojektet undersøgte FFD, hvordan højskolerne generelt praktiserede vejledning. Dette skete gennem besøg på i alt 24 tilfældigt udvalgte højskoler i 2003-2004. Ud af disse højskoler havde knapt halvdelen forskellige former for formaliseret vejledning. Den formaliserede vejledning viste sig ved strukturerede, individuelle vejledningssamtaler, gruppevejledning, indretning af vejledningslokale, uddannelsesdage og/eller valgfag om job og karriere. På den anden halvdel af højskolerne foregik der en del uformel vejledning i form af personlige samtaler, gruppesamtaler og vejledning gennem fagene. Fælles for alle de besøgte højskoler var, at den personlige samtale i det fri læringsrum havde gode kår. Stort set alle skoler havde jævnlige besøg fra daværende Center for information om videregående uddannelse (IVUC) og/eller forskellige uddannelsesinstitutioner. Nogle højskoler tilbød studieforberedende fag. Flere af skolerne var en del af danske uddannelsesnetværk og samarbejder med fx efterskoler, pædagogseminarier, lærerseminarier og universiteter. Nogle af de danske folkehøjskoler havde desuden et internationalt uddannelsesnetværk.

Samarbejdsprojekt med Center for Vejledning, Kbh (UU)

I december 2005 udgav FFD en evalueringsrapport¹³ om et konkret vejledningssamarbejde mellem UU, FFD og tre højskoler, der var foregået i efteråret 2005. Der var tale om et tværgående samarbejde mellem to pædagogiske udviklingsprojekter i FFD: Vejledningsprojektet og EMPH.¹⁴

Baggrunden for samarbejdsprojektet var, at borgerrepræsentationen i København i 2003 besluttede at iværksætte et forsøgsprojekt med opsøgende vejledning til 19-24-årige. Forsøgsprojektet blev forankret i Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), Center for Vejledning i København, og blev endelig gennemført fra januar til december 2005. UU var interesseret i at afprøve forskellige uddannelses- og vejledningsmuligheder for de unge i målgruppen og FFD var på sin side interesseret i at få flere unge uden en ungdomsuddannelse på højskolerne, herunder etniske minoriteter.

FFD's mål med projektet var, at:

- afprøve samarbejdsmodel med Center for vejledning (UU-København), FFD og udvalgte højskoler,
- afprøve samarbejde om vejledning mellem UU-vejlederen, højskolevejlederen og den unge,
- udvikle de deltagende højskolars viden og vejledning i forhold til målgruppen
- Afprøve erfaringer med løbende optag på højskolerne, og
- udvikle måder til at beskrive og formidle *højskole* på overfor målgruppen.

To af de unge i FFD's projekt var etniske minoriteter, og erfaringerne viste sig i høj grad at komme til at handle om kulturmøde og højskolerens håndtering af etniske forskelle. Et andet centralt tema var, hvilken slags vejledning, den unge fik på højskolen. Citat fra FFD's rapport (2005):

"I udgangspunktet var det tiltænkt at etablere en mentorordning på højskolen, der skulle støtte den unge gennem forløbet og sikre den løbende kontakt til UU. Formålet med mentorordningen er

¹³ Rasmus Kjær, FFD (2005): Dokumentation og erfaringsopsamling

¹⁴ Etniske Minoriteter På Højskole. Se mere på <http://www.ffd.dk/indsatsomraader/etniske-minoriteter-paa-hoejskole>

beskrevet i et brev, der er sendt ud til højskolerne og er udformet i samarbejde med repræsentanter fra FFD. I brevet fremgår det, at målet med mentorordningen er *at give den unge en god og tryk oplevelse af højskoleopholdet, at give den unge nyt mod på uddannelse og læring, og at åbne den unges bevidsthed for nye muligheder efter endt højskoleophold.*” (s. 4)

FFD inviterede syv højskoler med i projektet, som alle arbejdede aktivt med vejledning og hvor skolens vejledere alle havde været på FFD's vejledningskursus HV1. Af økonomiske årsager endte kun tre højskoler med at deltage i det endelige projekt. Undervejs blev der holdt tre møder mellem de involverede parter i Center for Vejledning, Kbh og FFD.

Efterfølgende var der både positiv og negativ kritik af højskolernes håndtering af de unge i projektet. Sammenfattende konkluderede rapporten, at der var behov for øget fokus på særordninger, der måtte bidrage til en bedre indsats over for unge mennesker med anden etnisk baggrund og med særlige behov i øvrigt. Der blev peget på fire overordnede problemstillinger:

- Mangel på struktureret samarbejde mellem UU og den enkelte højskole,
- mangel på viden om den unge,
- tvivl om ansvarsfordeling mellem højskolementoren, UU-vejlederen og den unge, og
- tvivl om den kulturelle baggrunds betydning.

Samarbejdsprojektet kom i praksis til at fungere som et godt afsæt for FFD, både for EMPH's videre arbejde med kommunepuljen¹⁵ og vejledningsprojektets senere mentorprojekt.¹⁶

Seniorprojekt

I februar 2006 var Kolt Ældrehøjskole vært ved en FFD-konference med titlen ”Højskolen og fremtidens voksende seniorgruppe”. Konferencen markerede afslutningen på et forsøgs- og udviklingsprojekt i FFD-regi, som havde fundet sted gennem 2005. Mange seniorer nyder en uges højskoleophold, men spørgsmålet i projektet var, hvordan højskolen kunne få en dybere, mere eksistentiel betydning både i overgangen fra arbejdsliv til seniortilværelse og undervejs i seniortilværelsen. Alle fire seniorhøjskoler havde medvirket aktivt i projektet, dvs.:

- Pensionisthøjskolen Rude Strand,
- Pensionist-Højskolen Marielyst,
- SeniorHøjskolen, Nørre Nisum og
- Kolt Ældrehøjskole.

Det overordnede tema for udviklingsarbejdet var seniorvejledning, og hvordan højskolen kunne komme til at spille en større rolle for den voksende seniorgruppe. Undervejs blev der holdt oplæg både fra FFD's side og eksternt om forskellige teoretiske og praktiske tilgange til seniorvejledning, erfaringer med seniorvejledning i ind- og udland, om dokumentation af praksis, om udvikling som forandringsproces, og om tværgående fagligt samarbejde mellem seniorhøjskolerne. Foruden afslutningskonferencen bidrog alle fire højskoler med en rapport med forskellige vinkler på

---

¹⁵ Se mere om EMPH's kommunepuljeprojekt her: <http://www.ffd.dk/indsatsomraader/etniske-minoriteter-paa-hoejskole/kommunepuljen>

¹⁶ Se afsnittet i denne rapport om Mentorprojektet.

seniorvejledning og forskellige seniorgrupper, og højskolens potentiale og muligheder i den forbindelse.

På projektets afslutningskonference blev der sat fokus på seniorvejledning. Lektor fra Danmarks Pædagogiske Universitetscenter (DPU), Peter Plant holdt oplæg om seniorvejledning og livslang læring i et dansk, europæisk og internationalt perspektiv. Seniorrådgiver Ulla Martens fra rådgivningsvirksomheden AS3, lagde i sit oplæg en anden vinkel på seniorvejledning. Den handlede om overgange fra arbejdsmarked til seniortilværelse, og om de forandringsprocesser man skal forholde sig til i seniortilværelsen.

Eftermiddagen bød på oplæg fra lektor Leif Emil Hansen fra Roskilde Universitet (RUC), som blandt andet stillede skarpt på undervisnings- og kursustilbud til seniorer, og på mænd og kvinders forskellige indstillinger til efteruddannelse. Konferencen blev afsluttet med en paneldebat, hvor to repræsentanter fra det private erhvervsliv samt et bestyrelsesmedlem fra FFD, var inviteret til at debattere sammen med konferencedeltagerne. Det overordnede tema for debatten var: ”Hvilken rolle skal højskolen spille i seniorpolitikken”?

Der var ca. 30 tilmeldte deltagere til konferencen.

Netværk og samarbejde

Et vigtigt element i FFD's vejledningsprojekt har været at få etableret solide netværk og samarbejde på tværs af højskoler og på tværs af institutioner. FFD har hele vejen igennem forsøgt at være inkluderende i mødet med det formelle vejledningssystem. Heldigvis er samarbejdet nået vidt omkring, og heldigvis er der undervejs blevet opbygget en højskolevejlederidentitet, som gør, at vejlederne, både de nye og dem, der har været med fra starten, fortsat trofast møder op til FFD's vejledningsarrangementer.

Synlighed

Synlighed har været et nøgleord for vejledningsprojektet; både overfor højskolerne, andre folkeoplysende forbund og det øvrige vejledningsfaglige område både i Danmark og I internationalt. Synligheden går begge veje: Dels vil FFD gerne vise, hvad højskolerne kan på vejledningsområdet, og dels vil vi også gerne have indsigt i og blive inspireret af, hvad andre vejledningsaktører kan tilbyde. Synligheden har dermed haft en komplementær hensigt.

Synliggørelsen af FFD's vejledningsprojekt og højskolernes vejledningsindsats har mange former, fx via konkrete samarbejder, kurser, artikler, deltagelse i debatfora og konferencer mm.

Højskolerne

Det har hele tiden været vigtigt, at FFD's vejledningsaktiviteter er forankret i højskolernes praksis og virkelighed samtidigt med, at højskolernes vejledningspraksis også skal være forankret i en vejledningsfaglighed. I forhold til højskoleverdenen har FFD afholdt en række efteruddannelseskurser for vejledere. Derudover har FFD været tovholder på en del forsøgs- og udviklingsprojekter (F&U-projekter) om vejledning og dokumentation, hvor 23 forskellige højskoler har deltaget. Flere af højskolerne har deltaget i flere F&U-projekter om vejledning.

Formålet med kurser, seminarer, nyhedsbreve, Studievalgsregionsmøder, F&U-projekter mm. har været at styrke højskolerne vejledningsfagligt, synliggøre FFD's vejledningsprojekt, og eksternt vise, hvad FFD kan tilbyde højskolerne af faglig sparring. Men formålet har også været at forankre FFD's vejledningsprojekt i den vejledningspraksis, der foregår ude på højskolerne.

Folkeoplysningen

Uddannelses- og erhvervsvejledning er et indsatsområde hos flere folkeoplysende instanser, som FFD mødes med ved relevante møder og kurser, og deler viden med gennem vores respektive vejledningsrelaterede udgivelser. FFD har aktivt deltaget i Dansk Folkeoplysnings Samråds "Forum for realkompetencer", hvor vejledning også har været et væsentligt emne. Flere gange har FFD holdt enten faglige oplæg eller præsenteret relevante F&U-projekter. Derudover har FFD i samarbejde med Efterskoleforeningen afholdt tre vejledningskonferencer.¹⁷

Vejledningsfagligt område

FFD har lagt en stor indsats i at synliggøre højskolevejledning og dets muligheder i forhold til vejledningsfaglige instanser både i Danmark og internationalt. I Danmark har vi samarbejdet med bl.a. UU, Studievalg, Undervisningsministeriet (UVM), Center For Ungdomsforskning (CeFU), Forlaget Studie- og Erhverv, DPU og RUC. En del af Vejledningsprojektets synlighedsstrategi har bl.a. været at skrive artikler og reportager til fx VejlederForum og Via Vejledning, at samarbejde om konkrete projekter med UU, at tage rundt på regionsmøder til landets Studievalgcentre både med og uden højskolerepræsentanter og at deltage i diverse konference arrangeret af CeFU, UVM og andre relevante institutioner og instanser. Ligeledes har FFD også inviteret repræsentanter fra bl.a. ovennævnte institutioner med til FFD's seminarer og efteruddannelseskurser i vejledning. Igen har formålet været at vise højskolens særlige vejledningsindsats og muligheder, samt at blive inspireret af den forskning og vejledning, som foregår uden for højskoleregion.

Højskolernes nyhedsbrev

Som et led i synliggørelsen af højskolevejledningen udgav FFD over en toårig periode et trykt nyhedsbrev til vejledere og personer med relation til vejledningsmiljøet i hele Danmark. Oplaget var på 3000 eksemplarer pr. gang. Nyhedsbrevet udkom i alt fem gange fra november 2004 til december 2006. Hensigten med nyhedsbrevet var at informere om udviklingen indenfor højskolernes vejledning og andre relaterede emner som eksempelvis elevøkonomi, dokumentation, realkompetence og højskolernes samarbejde med formelle uddannelser. Målgruppen for nyhedsbrevet var vejledningsmiljøet i Danmark og håbet var at udvikle samarbejdet mellem højskolerne og den øvrige vejledning. Nyhedsbrevet indeholdt artikler af relevante eksterne skribenter og forskellige konsulenter fra FFD.

---

¹⁷ Konferencen "Vejledning i det frie læringsrum" (2004) samt to seminarer om filosofisk vejledning i praksis (2006 og 2007).

Liste over Højskolernes Nyhedsbrev til Vejledere

1. årgang nr. 01 nov. 2004:

Titel: Vejledning er blevet en højskoleopgave

Ekstern skribent: Peter Plant, lektor v/ Danmarks Pædagogiske Universitetskole: *Er vejledning for de lærde blot?*

Interne skribenter:

Helene Valgreen: *Fra pionérstatus til kvalitetsstempel*

Jesper Himmelstrup:

- *Jeg har fundet ud af, hvilken retning jeg vil gå*

- *Efterlysning: kvalificeret pusterum*

2. årgang nr. 01 maj 2005

Titel: Vejledning i det komplekse samfund

Ekstern skribent:

Cand.scient.soc, Ph.d. Camilla Hutters, Studie- og erhvervsvejledningen ved Københavns Universitet: *At konstruere et rum for fortællinger*

Interne skribenter:

Helene Valgreen: *Realkompetence i et vejledningsperspektiv*

Gorm Hansen: *Højskolen i spil*

Khuram Shehzad: *Motivation til deltagelse*

2. årgang nr. 02 nov. 2005

Titel: Til fælles kamp mod de høje frafald

Ekstern skribent:

Kim Mühlhahn, Cand. pæd. og psykoterapeut: *Verden er ikke den, jeg tænker - men den, jeg lever*

Interne skribenter:

Helene Valgreen: *Vejledning sker i en kontekst*

Jesper Himmelstrup: *De 10 stærke – vejledning i valg*

3. årgang nr. 01 maj 2006

Titel: Hurra for forskelligheden

Eksterne skribenter:

Kim Andersen, lærer og vejleder v/ Odder Højskole: *Vejledning til et bedre liv*

Rie Thomsen Ph.d. stipendiat, Forskningsenheden i vejledning, Danmarks Pædagogiske Universitetskole: *Fælles forskning i højskolens vejledning*

Interne skribenter:

Helene Valgreen: *Hurra for forskelligheden*

Khuram Shehzad: *Højskole for unge med anden etnisk baggrund*

3. årgang nr. 02 dec. 2006

Titel: Velkommen til det nye samarbejde

Eksterne skribenter:

Dagmar Winther, journalist: *Pigedrømmen er blevet realistisk*

Jan Brødslev Olsen, lektor v/ Aalborg Universitet, Institut for Sociologi, Socialt arbejde og Organisation: *Essensvejledning: Brug de personlige erfaringer*

Interne skribenter:

Helene Valgreen: *Velkommen til det nye samarbejde*

Studievalg

Som følge af vejledningsreformen fra 2003 er det de syv regionale Studievalgcentre, der siden 1. august 2004 har stået for vejledning om valg af videregående uddannelse og erhverv. Studievalgcentrene har den overordnede kompetence i forhold til viden om uddannelses- og erhvervsmuligheder i Danmark og i udlandet. Og det er dem, der står for at videregive denne information til de unge på ungdomsuddannelserne. Af flere grunde har et samarbejde med Studievalg derfor været centralt for FFD.

- Dels fordi Studievalg er den vejledningsinstans, der står for al formidling mht. valg af uddannelsesveje for de unge på ungdomsuddannelserne. Hvis vi vil informere om højskoleophold til de unge, går vejen via Studievalg. Studievalg har overtaget de tidligere STORM-arrangementer, hvilket betyder, at det nu er Studievalg, der står for de store orienteringsarrangementer for 2. og 3. årgang på ungdomsuddannelserne.
- Dels fordi det er vigtigt at højskolerne bruger de regionale Studievalgcentres vejledningsfaglige kompetencer, fx ved at tage højskoleeleverne med ind til ”butikken”, eller ved at Studievalg kommer ud på skolen og vejleder eleverne. En pointe med de regionale besøg er selvfølgelig også, at vejlederne på Studievalg bliver bekendte med hvad en højskole er, hvilket fagudbud højskolen kan tilbyde osv., således at deres vejledning om højskoleophold blive mere specifik og opdateret.
- Dels fordi Studievalg og højskolerne har en vejledningsfaglighed til fælles. Hos Studievalgcentrene får de unge en professionel vejledning og rådgivning om uddannelse og erhverv. Højskolen kan også informere om studie- og erhvervsmuligheder, men primært kan højskolen noget andet; nemlig tilbyde de unge helhedsorienteret vejledning og personlig udvikling. I den proces sker der ofte en afklaring, og med afklaringen kommer modet til at vælge studie og erhverv. Studievalg og højskolerne komplementerer hinanden, og kan i bedste fald blive inspireret af og lære af hinandens vejledningspraksisser.

Historik

I 2004 tog FFD’s vejledningsprojekt rundt og besøgte alle de syv nye Studievalg. Formålet var, at åbne døren for samarbejde, informere om den nye lovgivning om uddannelses- og erhvervsvejledning på højskolerne og høre mere om, hvordan Studievalgcentrene ville gribe den nye professionalisering af vejledning på ungdomsuddannelserne an.

I 2005 tog FFD på endnu en besøgsrunde på de syv Studievalg. Denne gang var de regionale højskoler også inviteret med. Emnet for møderne var det regionale samarbejde om vejledning, praksisnært og handlingsorienteret: Hvordan kan højskolerne og Studievalg bruge hinandens gode og forskellige vejledning bedre? Nøgleordene var faglighed og gensidig respekt, både for det etablerede vejledningssystem og for højskolens vejledning. Derudover var en ekstra gevinst ved de regionale møder, at både højskolerne og Studievalgcentrene fik etableret nogle direkte kontakter.

Forhåbningen med disse regionale møder var, at højskolerne blev synliggjort som vigtige afklarings- og vejledningsinstanser og dermed fik vist nødvendigheden af, at der blev informeret om højskolerne på ungdomsuddannelserne.

I efteråret 2006 oplevede FFD et gennembrud i forhold til samarbejdet med Studievalg. FFD fik mulighed for at deltage på fem Studievalgs kollektive orienteringsarrangementer for 2. og 3. årgang. Dette blev muliggjort primært på grund af et politisk pres på Studievalgcentrene fra vejledningskontoret i UVM. FFD's bestyrelse havde i foråret 2006 fremlagt problematikken om den manglende information om højskoleophold på ungdomsuddannelserne overfor undervisningsminister Bertel Haarder, og bl.a. på den baggrund blev Studievalg pålagt at informere om højskoleophold. Dermed blev 2006 et banebrydende år i forhold til mere konkrete samarbejder.

I 2007 var højskolerne for første gang repræsenteret på alle syv Studievalgs kollektive arrangementer. Højskolerne blev på arrangementerne repræsenteret af tidligere højskoleelever, som FFD havde rekrutteret fra højskolerne og uddannet til at fortælle bredt om skoleformen. Højskolerne og FFD fornemmer en voksende faglig respekt fra Studievalgcentrene og respekten er gensidig.

Eksempel på samarbejde med Studievalg: "Klar til fremtiden"

FFD deltog i 2006 på Studievalg Sjællands Studie- og Erhvervstræf, der fungerede efter den gamle STORM-model, dvs. 10-12 brede uddannelsesoplæg. Eleverne på de respektive gymnasier kunne melde sig til oplæg over to runder. Som noget nyt var det i 2006 ikke kun uddannelsesoplæg, eleverne kunne vælge imellem, idet der var kommet to nye oplæg med, der omhandlede hhv. **arbejdsmarkedet** og **pauseår**. FFD's oplægsholder (tidligere højskoleelev) skulle sammen med en vejleder fra Studievalg holde oplægget om **pauseår**. De efterfølgende evalueringer viste, at eleverne fandt oplægget om pauseår både relevant og interessant, bl.a. på grund af den mere personlige og narrative form, som er afsættet for højskoleoplægget.

Studievalg Sjælland tog elevernes evalueringer alvorligt, og besluttede sig at lave formen på deres kollektive arrangement om fra 2007, bl.a. inspireret af den narrative form, som pauseårs-oplægget lagde for dagen.

FFD blev på et møde i foråret 2007 inviteret til at komme med gode ideer og indspark til en ny type vejledningsarrangement, som skulle afløse STORM-skabelonen.

Den endelige form på 2007-arrangement blev, at to unge, der læste på en videregående uddannelse, skulle fortælle deres personlige historier om deres valgprocesser og livet som studerende. Den ene oplægsholder skulle være repræsentant for den direkte vej ind i uddannelsessystemet, og den anden skulle være repræsentant for pauseåret. Oplægget blev derfor to parallelfortællinger om bl.a., hvordan man kan afklare sig, hvad man skal være opmærksom på, når man vælger uddannelse, undervisningsformer, udlandsophold og højskoleophold. På grund af det gode samarbejde fra året før, fik FFD lov til at udpege de tre af oplægsholdere, der i deres fortælling skulle komme ind på pauseåret. I de tre fortællinger stod højskoleopholdet derfor centralt i forhold til deres afklaringsprocesser. Arrangementet blev navngivet "**Klar til fremtiden**", 2. og 3. årgang i region Sjælland (ca. 4000), fik mulighed for at høre oplægget.

Studievalg 2006 – I TAL

FFD deltog i 2006 på i alt **129** arrangementer, der dækkede i alt **195** ungdomsuddannelser.

Ca. **3200** elever valgte at høre højskoleoplægget på Studievalgsarrangementerne i 2006. Dette tal er fordelt på fire regioner: Sjælland, København, Østjylland og Sydjylland (+ januar 2007, hvor FFD deltog på Studie- og Erhvervstræffet i Nordjylland, som fungerede som en messe).

Sjælland: **875** elever

København: **992** elever

Østjylland: **442** elever
Sydjylland: **ca. 400** elever
Nordjylland: **413** elever

Studievalg 2007 – I TAL

Højskolerne har i 2007 deltaget på samtlige syv Studievalgs kollektive arrangementer. Nogle er blevet afholdt som messer, mens andre har lagt sig op af STORM-modellen, hvor hvert enkelt ungdomsuddannelse får besøg af oplægsholdere og vejledere.

I alt valgte **ca. 6449** elever at høre om højskolen på Studievalgsarrangementerne 2007.

Østjylland: **427**

København: **1152**

Sjælland: **ca. 4000**¹⁸

Sydjylland: **ca. 250**

Fyn: **26** (2 oplæg)

Midt- og Vestjylland: **425**

Nordjylland: **169**

Studievalg 2008 – I TAL

Højskolerne deltog i 2008 også på samtlige syv centres kollektive arrangementer – heri medregnes messerne i hhv. Herning og Aalborg i januar 2009. I alt valgte **3540** elever at høre om højskolen på Studievalgsarrangementerne i 2008.

Østjylland: **79**

København: **1032**

Sydjylland: **ca. 250**

Fyn: **16** (2 oplæg)

Sjælland: **ca. 1500**

Midt- og Vestjylland: **470**

Nordjylland: **193**

Etik i vejledningen

I 2006 fik Danmark et nyt sæt etiske principper for vejledning. Siden 1995 havde man haft R.U.E's Etiske retningslinier for uddannelses- og erhvervsvejledning¹⁹, men med nedlæggelsen af R.U.E i forbindelse med den nye vejledningsreform²⁰ var der behov for en ny retning. På en konference i januar 2005 blev Undervisningsministeriet og FUE²¹ enige om, at Undervisningsministeriet skulle tage sig af administrative retningslinier for vejledningsområdet, og FUE skulle tage sig af vejledningsetikken. På den baggrund arrangerede FUE i samarbejde med JCVU seks regionale etikkonferencer, som løb af stabelen i efteråret 2005. FFD var repræsenteret med en referent ved

---

¹⁸ Studievalg Sjællands kollektive arrangement er blevet præsenteret for hele 2. og 3. årgang på hvert gymnasium i regionen. Arrangementet består af et oplæg om uddannelse og valgprocesser. Der er to oplægsholdere/studerende fra videregående uddannelser, der fortæller om deres vej fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse. Tre af de seks oplægsholdere var tidligere højskoleelever, som FFD havde håndplukket til opgaven. 4000 er derfor det samlede tal af elever, som har haft mulighed for at høre oplægget.

¹⁹ R.U.E = Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning.

²⁰ Se afsnittet i denne rapport om Vejledningsreformen.

²¹ Fællesrådet for Foreninger for Uddannelses- og Erhvervsvejledning.

samtlige etikkonferencer. Målgruppen for konferencerne var vejledere i hele landet. Hver konference blev indledt med et oplæg fra enten Jens Erik Kristensen, DPU, Lone Nordskov Nielsen, JCVU eller Jørgen Husted fra Århus Universitet. Der blev debatteret på livet løs på alle seks regionale konferencer. Efter konferencerne afleverede FFD referaterne til FUE sammen med nogle anbefalinger for det videre arbejde. De nye etiske principper for vejledning blev præsenteret på en konference på Danmarks Pædagogiske Universitet d. 4. april 2006 og blev endeligt vedtaget af FUE's repræsentantskab et par uger efter. For FFD var det vigtigt at gå ind i dette arbejde for at vise, at højskolerne generelt har en styrke i forhold til etik, værdier og dannelse, og dermed også specifikt i forhold til etik i vejledningen.

Vejledning og realkompetence

Som det fremgår af FFD's handlingsplan fra 2005 handler FFD's vejledningsindsats også om realkompetence. FFD's interne forsøgs- og udviklingsprojekter har vist, at der er en tydelig sammenhæng mellem vejledning og realkompetence, og vejledning og realkompetence kædes også sammen af forskere og øvrige aktører på området. Hvis man som elev skal beskrive og dokumentere sine realkompetencer, er det vigtigt, at have en vejleder tilknyttet processen. Vejlederens rolle kan bl.a. være at præsentere relevante dokumentationsmetoder og stille kritiske og reflektive spørgsmål. Denne erfaring har vores folkeoplysende kollegaer også gjort sig, bl.a. i forbindelse med udviklingen af UVM's elektroniske redskab til dokumentation af realkompetencebeskrivelse for hele den tredje sektor, hvor det anbefales, at man bruger redskabet sammen med en sparringspartner. FFD har også været en aktiv part i udviklingen af UVM's elektroniske redskab.

Dansk Folkeoplysnings Samråd

FFD's vejledningsindsats deltager i Forum for Realkompetencer, Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS). Forummet består af folk fra DFS's folkeoplysende organisationer og formålet er bl.a. at koordinere initiativer om realkompetence, at inspirere hinanden gensidigt, at indsamle viden om realkompetencearbejde i andre lande og inspirere til organisationsudvikling. Forummet blev etableret i 2004 og der holdes møder 4-6 gange årligt, hvor både eksperter udefra og medarbejdere fra medlemsorganisationer, som har projekter i gang, holder oplæg. Ligeledes har FFD deltaget i DFS's efteruddannelseskursus i 2007 om realkompetence, hvor der blev trænet i arbejdet med vejledning i forhold til realkompetenceafklaring og -dokumentation samt arbejdet med at undervise og støtte andre i denne form for vejledning.

Forskningsgruppe på DPU

FFD var i 2005-2006 repræsenteret i en forskningsgruppe om realkompetence på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, ledet af ph.d.-stipendiat Rie Thomsen. Det skete som led i et internationalt projekt under overskriften "Equal Opportunities", hvis formål var at skabe forbindelse mellem forskning og praksis.

Udgivelser og artikler om realkompetence

FFD har løbende udgivet artikler og rapporter om realkompetence. Disse oplystes i det følgende:

I Højskolernes Nyhedsbrev til Vejledere, 2. årgang nr. 1, diskuterer Helene Valgreen ud fra en vejledningsetisk vinkel regeringens udspil: "Anerkendelse af realkompetence i uddannelserne" fra 2004.

I 2005 udgav FFD: "Elevdokumentation - et udviklingsprojekt om realkompetencer i højskolerne", som er skrevet af Kristina Bæk Nielsen i samarbejde med tre højskoler. En af erfaringerne var dengang, at vejledning gennem højskoleforløbet havde afgørende betydning for elevens arbejde med dokumentationen af sine realkompetencer.

Det elektroniske magasin VejlederForum havde i sommeren 2006 et temanummer om realkompetence, hvor Helene Valgreen bidrog med en artikel, som diskuterer om realkompetence i virkeligheden er et tilpasningsprojekt, hvor den enkelte skal tilpasses samfundets behov.

Kristina Bæk Nielsen skrev i 2008 en artikel om sammenhængen mellem realkompetence og vejledning i FUE's vejledermagasin "Vejlednings Intermezzo" under titlen "Lysten driver værket – men hvordan dokumenterer man det?"

Endelig udgav FFD i 2008 rapporten "Dokumentation af højskolekompetencer". Rapporten er skrevet af Camilla Hutters og Kristina Bæk Nielsen, og undersøger aktuelle dokumentationsformer og aftagerperspektiver. Aftagerne er i denne sammenhæng de lange videregående uddannelser og de mellemlange videregående uddannelser. Udviklingsarbejdet gik ud på at afsøge mulighederne for et fælles højskolebevis. Rapporten fremkommer ikke med en entydig konklusion, men viser tre mulige veje, som foreningen kan arbejde videre med. En sidegevinst ved projektet er, at aftagerundersøgelsen har givet foreningen nye kontakter til en række studiechefer og studievejledere på de mellemlange og lange videregående uddannelser.

Forskning og undersøgelser

Karakteristisk for FFD's vejledningsprojekt er, at forskningsverdenen hele vejen igennem har været inddraget. I det følgende begrundes vi dette valg.

Hvorfor inddragelse af forskning?

FFD's vejledningsindsats har gjort meget ud af løbende at have tætte samarbejdsrelationer til forskere, primært i Danmark, men også internationalt. Dette er gjort, fordi forskningen er en uomgængelig del af dokumentation og udvikling, og fordi det er en måde at få forankret praksis i teoretiske rammer. FFD har inddraget forskningsmiljøer på flere forskellige måder. Dels har foreningen rekvireret en række projekter og evalueringer hos relevante forskere og forskningsinstitutioner, som f.eks. Center for Ungdomsforskning (CeFU) v. Anne Kofod, Roskilde Universitetscenter (RUC) v. Camilla Hutters (tidl. RUC, i dag FFD) og Jo Krøjer, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole v. Ulla Højmark Jensen og Finn Thorbjørn Hansen. Og dels har FFD forholdt sig åben overfor henvendelser fra forskningsmiljøer, f.eks. ved specialer eller ph.d.-afhandlinger med fokus på højskolens særlige vejledning og læringsrum. På den måde er kendskabet til højskolevejledning nået vidt omkring.

En anden væsentlig begrundelse for at have tætte samarbejdsrelationer med forskere, handler om at synliggøre højskolevejledningens potentiale og egenart. Og få udfordret, nuanceret, beskrevet, dokumenteret og videreudviklet al den gode vejledningspraksis, der foregår på højskolerne af forskere fra forskellige universiteter og andre forskningsinstitutioner. Bagest i nærværende rapport findes en liste over de undersøgelser og den forskning, samt de rapporter og udgivelser, FFD's vejledningsindsats har været - og er - involveret i.

Mentorprojektet

Højskolens vejledning har mange udtryk. Et af dem er mentorskabet, en vejledningsform, som bl.a. er blevet synlig gennem FFD's mentorprojekt. Det skal vi se nærmere på i det følgende.

Baggrund

I 2006 fik FFD bevilget fire millioner kroner fra Undervisningsministeriets satspulje til et 2-årigt mentorprojekt i 2007 og 2008. Formålet var, at give unge mellem 16½ og 25 år uden kompetencegivende uddannelse mulighed for at gennemføre et højskoleforløb med mentorordning og økonomisk støtte. Målet var, at i alt 160 unge skulle deltage i projektet og derved blive bedre rustet til en fremtidig, formel uddannelse. FFD skrev retningslinier i samarbejde med UVM, og en følgegruppe blev nedsat, bestående af FFD's bestyrelses Pædagogiske Udviklings- og Uddannelsesudvalg. Projektets tredelte mål var, at:

- etablere et blivende samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU),
- udvikle en mentorordning på højskolerne og
- sponsorere unge i målgruppen via UU.

På et forstandermøde i foråret 2007 blev mentorprojektet præsenteret. Generelt var højskolerne positivt stemt overfor projektet. Dog var der røster fremme, som tvivlede på, om projektet kunne lade sig gøre, når der kun var et begrænset sponsorbeløb til rådighed for den unge²². Efterfølgende har det heldigvis vist sig, at der er masser af unge, som vil og kan komme på højskole, når blot deltagerbetalingen nedsættes væsentligt. I alt har 48 højskoler deltaget i mentorprojektet.

Mentorkursus

For at deltage i mentorprojektet var det et krav, at højskolerne skulle deltage i FFD's 1-dags mentorkursus. Kurset blev holdt tre gange i 2007 på tre forskellige højskoler: Idrætshøjskolen ved Århus, Haslev udvidede Højskole og Vallekilde Højskole. I alt deltog 96 højskolefolk.

Programmet for mentorkurserne var opbygget således, at de kommende mentorer indledningsvis blev præsenteret for projektets sigte og baggrund. Herefter var der oplæg ved ekstern mentorkonsulent Susie Skov Nørregård, der underviste i mentorens rolle, herunder mentorens værktøjskasse.

Eftermiddagen bød på oplæg ved Helene Valgreen og Natascha Schlottmann fra FFD. Oplæggene tog udgangspunkt i Løgstrups eksistensfilosofi, og stillede blandt andet spørgsmålet: Hvordan omsætter vi Løgstrups visdom til vejledningsfaglig praksis?

Mentorkurserne blev afsluttet med et oplæg af lektor Ulla Højmark Jensen, som udover at være ungdomsforsker fra DPU også er mentorprojektets evaluator. Ulla Højmark Jensen tegnede et portræt af en differentieret unge-gruppe, og stillede skarpt på de diskurser og magtforhold der er på spil i forbindelse med mentoring - er mentoren advokat eller tilpasningsagent for de unge?

I løbet af dagen fik mentorerne også mulighed for at erfaringsudveksle og få inspiration fra deres højskolekollegaers praksis.

---

²² Sponsorbeløbet har været på 740,00 kr. pr. uge.

Mentorordning

For at deltage i mentorprojektet skulle højskolen udnævne en eller flere mentorer. Kravet var, at mentoren skulle holde tæt kontakt med sin mente. Samtidigt var højskolementorens løbende kontakt med UU-vejlederen essentiel for projektets succes.

Samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning

Udover at hjælpe de unge i målgruppen, var et andet overordnet mål med mentorprojektet at højskolerne fik etableret et godt samarbejde med de 46 tværkommunale UU-centre landet over. Konkret foregik det på den måde, at alle 48 involverede højskoler som minimum opsøgte deres eget lokale UU-center og informerede om projektet. Fra FFD's side blev der løbende sendt mails ud til UU-centrene om deadlines for tilmeldinger og projektets gang generelt. Også via Undervisningsministeriet blev der informeret om mentorprojektet. Mentorprojektet har betydet et aktivt samarbejde med UU-centre over hele landet, som har bakket solidt op om projektet.

Evaluering

Mentorprojektet bliver evalueret af Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Århus Universitet, ved lektor Ulla Højmark Jensen. Den endelige evalueringsrapport bliver publiceret i starten af 2009. Ulla Højmark Jensen har i juni 2007 udarbejdet et foreløbigt arbejdspapir for mentorprojektet. I dette arbejdspapir bygger hun videre på sin tidligere forskning om unge uden ungdomsuddannelse, hvor hun har fundet frem til fire ungegrupper: De opgivende, de praktiske, de vedholdende og de flakkende. Disse fire ungegrupper kobles i arbejdspapiret til fire mentorroller:

- Den coachorienterede mentorrolle og de opgivende unge
- Den rådgivningsorienterede mentorrolle og de vedholdende unge
- Den konsulentorienterede mentorrolle og de praktiske unge
- Den vejledningsorienterede mentorrolle og de flakkende unge

Læs mere om unge uden ungdomsuddannelse og mentorroller i Ulla Højmark Jensens arbejdspapir her: www.ffd.dk/mentor

Professionelle højskolevejledere

Højskolernes vejledningstilbud er i disse år i rivende udvikling og en del af denne udvikling består i en professionalisering af vejlederne. Men professionalismisme er også at de enkelte højskoler reflekterer over, hvilken slags vejledning, de vil tilbyde, hvordan de vil gøre, at de tilegner sig forskellige vejledningsmetoder, og får kigget ud mod resten af vejlednings-Danmark.

I 2006 udkom rapporten ”Uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsens betydning for højskolevejledere”, som netop satte fokus på denne professionalisering. Rapporten blev udarbejdet af FFD, og var tænkt som et led i dokumentationen af højskolevejledning. Undersøgelsen blev til på baggrund af interviews med fire højskolevejledere, der var i gang med eller havde færdiggjort uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen²³. Dette fokus var valgt, fordi det gav et billede af den voksende professionalismisme hos højskolevejlederne. Rapporten belyste, hvilken betydning uddannelsen havde på den konkrete hverdag på højskolen, herunder netværk, kollegaer og praksis. Endvidere blev der sat fokus på professionsidentiteten hos højskolevejlederne: Hvordan bliver en højskolevejleder til? Projektet var således både dokumentation af, hvordan højskolerne professionelt griber vejledningen an, og et øjebliksbillede af vejledningstilbuddet på fire højskoler.

---

²³ Uddannelsen udbydes i dag på landets professionshøjskoler (University Colleges).

Rapporten lagde vægt på den almindelige professionsfaglige tilgang til vejledning forstået på den måde, at professionalitet blev knyttet til vejledningsmetoder og vejledningstilgange. Dog lagde de interviewede vejledere også vægt på, at deres vejledning er anderledes end vejledning i f.eks. UU- eller Studievalg-regi. Det særlige er netop, at højskolernes undervisning og vejledning er præget af ”tid, ro, engagement, tryghed og nærvær”, fortæller vejlederne. Og at man på højskolen ser folk i forskellige situationer og lever sammen med dem. Dvs. at man som højskolevejleder ikke kun oplever eleven i vejledningsrummet eller i undervisningssituationen, men også i de fælles aktiviteter, på gåture i skoven, i baren under festen, i den ”tilfældige” og ofte fortrolige samtale omkring poolbordet eller spisebordet, eller når det går hektisk til under teateropsætningen kort før en premiere, eller hvis man har mistet sin kæreste og trænger til at snakke. Undersøgelsen viste dog, at sammen med det særlige højskolevejledningsrum, havde højskolevejlederne også behov for og ønske om at få kendskab til specifikke vejledningsmetoder og tilgange, og at få et formelt eksamenspapir på deres vejlederkompetencer som en blåstempling af deres vejlederkompetencer.

Rapporten konkluderede, at en formel vejlederuddannelse giver højskolevejlederne:

- netværk til vejledere i andre sektorer, herunder både vejledningsfagligt samarbejde og udveksling af elever,
- stærk teoretisk og metodisk grundlag, og dermed større sikkerhed og refleksion i forhold til egen praksis,
- fagligt fællesskab på tværs af sektorer, ”professionsidentitet”,
- formelt og anerkendt dokument på egen vejledningskompetence,
- styrkelse af de respektive højskolars vejledningsprofil,
- synliggørelse af højskolebevægelsens vejledningsindsats, og
- personlig udvikling som højskolelærer og vejleder.

Den eksistentielle dimension i højskolevejledningen

I 2008 udkom Finn Thorbjørn Hansens rapport: ”*Det var, som om de havde en slags kærlighed til det, de gjorde*” – om den eksistentielle dimension i højskolens uddannelses- og erhvervsvejledning. Rapporten tog blandt andet udgangspunkt i interviews med forstandere, lærere og elever på tre udvalgte højskoler (Den Rytmske Højskole, Løgumkloster Højskole og Testrup Højskole). Undersøgelsens fokus var at beskrive og diskutere nogle af de forskellige syn og praksiseksempler på, hvad det vil sige at praktisere ”eksistentiel vejledning”.

Det ”eksistentielle” knytter sig på den ene side til det helt konkrete, nære og personlige. På den anden side står denne personlige, konkrete og ’timelige’ livserfaring også i et forhold til ’det evige’ i tilværelsen, hvis der skal være tale om en eksistentiel erfaring og refleksion. For i ’det eksistentielle’ ligger der i denne forståelse også en stræben efter at erfare og opdage en dybere og mere almenmenneskelig og universel mening med det oplevede (Hansen, 2008). Eksistentiel vejledning bliver dermed en vejledning, der giver den vejledte en mere grundlæggende refleksion over og afklaring af, hvad det i grunden er, man vil med sit liv - og muligvis også hvad *livet* vil med en. Finn Thorbjørn Hansen mener, at når man har med det eksistentielle at gøre, er det vigtigt at vejledere og lærere tager den professionelle frakke af for en stund – og sætter sig selv på spil i mødet med andre. Dermed synes det også svært at finde særlige vejledningsmetoder, der kan indfange den eksistentielle dimension, da det i høj grad handler om ”sansninger”, ”at være åben overfor verden”, og ”lade noget ske med sig”, som han påpeger.

Finn Thorbjørn Hansen diskuterer og kritiserer FFD's tidligere undersøgelser af vejledning på højskolerne samt FFD's grund- og efteruddannelseskurser for vejledere. Han mener, at FFD har haft en for entydig forståelse af vejledning, hvor almindelig- og livsoplysningstraditionen og den eksistentielle dimension er nedtonet til fordel for psykologiske, sociologiske og moderne læringsteoretiske forståelser og tilgange.

Rapporten afsluttes med nogle opfordringer og anbefalinger til FFD:

- Sæt almindeligstraditionen i relation til de formaliserede vejledningsmetoder og teorier.
- Den eksistentielle vejledning er en nødvendig forudsætning for det gode uddannelses- og erhvervsvalg såvel som valg af "det gode liv". En sådan vejledning foregår bedst uden for formaliserede rammer. FFD's grundkurser i vejledning bør i fremtiden derfor ikke målrettes som en øget professionalisering af højskolevejlederen.
- Det lader sig ikke gøre at pege på én metode eller nogle konkrete "værktøjer" til at arbejde med den eksistentielle vejledning på. Jo mere redskabs- og nytteorienteret og funktionel, man forholder sig til det eksistentielle, desto mere vil det undvige ens forståelse. Det gælder også, hvis man har en for professionel og faglig tilgang til det eksistentielle.
- At tage konsekvensen og gå ud og "folkeoplyse" den danske professionaliserede vejlederstand.

To sider af samme sag?

Det interessante ved de to ovenstående udviklingsprojekter, er forskellen i synet på professionalisme og vejledning. Den første undersøgelse peger på professionalisme som værende dét at have et bredt kendskab til vejledningsmetoder og værktøjer, og reflektivt at kunne anvende dem i sin egen praksis, i nærværende optik altså højskolen. Det handler i nogen grad også om at kunne skelne mellem, hvornår man er lærer, hvornår man er vejleder, og hvornår man "bare" er sammen med eleverne. Disse forskellige roller komplementerer hinanden og kan ikke forstås uafhængigt af hinanden i højskoleregi. De professionelle højskolevejledere peger på, at man bør være reflekteret over, hvornår man har hhv. den ene og den anden kasket på, og hvornår det ikke synes muligt at adskille dem. Det er netop også det særlige ved højskolevejledningen, at de ikke nødvendigvis skal adskilles.

Finn Thorbjørn Hansen peger i sin undersøgelse på, at man ikke kan gå til "det eksistentielle" ud fra en redskabsorienteret holdning og tilgang, ligesom man heller ikke kan gå til "det eksistentielle" ud fra klare opsatte målsætninger, som man så på systematisk og planmæssig vis søger at opnå. "Det eksistentielle" øjeblik kan heller ikke struktureres og håndteres inden for nogle bestemte kontekstmarkerede rammer f.eks. ved at markere, hvornår man er vejleder, og hvornår man er lærer. Eksistentiel vejledning vil netop ikke kunne beskrives og gøres til en funktion, man varetager på professionel vis. Man kunne fristes til at sige, at professionalisme ikke eksisterer i forhold til det eksistentielle, fordi det netop ikke handler om metoder eller uddannelse, men om at være åben, at turde sanse, lade noget ske med sig, og være i det som opstår.

Umiddelbart kan linjerne synes trukket hårdt op. Men man kunne fristes til at spørge, om den eksistentielle vejleder står i modsætningsforhold til den professionelle vejleder? I FFD's vejledningsprojekt anskues det ikke som et enten eller. Målet for FFD's efteruddannelseskurser og forsøgs- og udviklingsprojekter har hele vejen igennem været at præsentere vejlederne for en række forskelligartede metoder, redskaber og vejledningsteoretiske optikker, som vejlederne selv kan

anvende eller forkaste, forme eller tilpasse, så det passer ind til de respektive højskolars værdigrundlag og deres eget personlige værdigrundlag. Vejledningsprojektet er bevidst om, at der er en særlig dimension ved højskolernes vejledning, som netop ikke lader sig forme af specifikke metoder eller teorier, men som handler om den særlige skoleform, den enkelte højskole og mødet mellem den specifikke højskolevejleder og de(n) specifikke elev(er). Samarbejdet med Finn Thorbjørn Hansen har netop haft til formål at få dokumenteret og beskrevet noget af højskolernes "særlighed", herunder den eksistentielle dimension i højskolens vejledning.

FFD ser den eksistentielle dimension i vejledningen som væsentlig og relevant, på lige fod med den mere almindelige professionsfaglige tilgang til vejledning, som fx bliver repræsenteret ved metodekendskab, efteruddannelse (også i eksternt regi) og tilhørsforhold til vejledningsprofessionen via en professionsidentitet.

Konklusion

Overordnet kan det konkluderes, at FFD's vejledningsprojekt har nået sine mål: Der er opbygget et vejledningsfagligt miljø i højskolen, udviklet efteruddannelses tilbud i vejledning for højskolelærere, udviklet nye vejledningsmetoder samt opbygget vejledernetværk på tværs af skoler og institutioner. Man kan sige at vejledningsprojektet har skabt rammerne for et fagligt mødested for de mange højskolelærere, som har haft det fælles projekt at tilbyde vejledning på højskolerne. Endvidere har det betydet, at højskolevejledere har fået en skarpere vejledningsfaglig profil i forhold til det formelle vejledningssystem. Derudover er højskolens særlige lærings- og vejledningsrum løbende blevet dokumenteret.

Vejledning er stadig et område, der sættes fokus på både på højskolerne og i FFD regi. Men hvor vejledning de sidste fem år har været et decideret udviklingsprojekt, ønsker FFD nu at konsolidere erfaringerne og den store viden, der er opnået på området. Der vil fortsat blive afholdt efteruddannelseskurser og seminarer for højskolevejledere, og der vil ligeledes fortsat blive samarbejdet med vejledningsinstanser og uddannelsesinstitutioner. Men fra og med 2008 er vejledning i udbredt grad blevet en integreret, tværgående indsats i mange af FFD's projekter på det pædagogiske område. Dette vil den følgende perspektivering komme med eksempler på.

Perspektivering

Selvom FFD pt. ikke søsætter større udviklingsprojekter på vejledningsområdet, er vejledning stadig en væsentlig del af flere af foreningens indsatsområder. Fire konkrete eksempler er: kombinationsprojektet, Højskolepædagogisk uddannelse, realkompetence og mentorprojektet.

- **Kombinationsprojektet**

I forbindelse med satspuljeprojektet omhandlende kombination af erhvervsskoler og højskoler er der bevilget penge til et PhD-stipendium med sigte på udvikling af nye vejledningsmetoder for sårbare unge. Titlen på PhD-projektet er: "Helhedsorienteret vejledning og udvikling af narrative vejledningsmetoder for sårbare unge". En del af projektets empiri vil blive udviklet i samarbejde med højskolevejledere/lærere. PhD'en forventes afsluttet i 2011.

Endvidere er tanken at afholde et eller flere netværksmøder for de skoler, der deltager i kombinationsprojektet, hvor der sættes fokus på vejledning af sårbare unge.

- **Højskolepædagogisk uddannelse**

I forbindelse med Højskolepædagogisk uddannelse består et af modulerne af en introduktion til vejledningsområdet og vejledningsmetoder. At gøre vejledning til en obligatorisk del af undervisningen signalerer, at kendskab til vejledning og vejledningsmetoder er væsentligt for alle, der er ansat på en højskole - uanset funktion. Og det er med til at minde skolerne om vigtigheden i, at tilbyde eleverne vejledning og være reflekteret i forhold til vejledningsindsatsen.

- **Realkompetence**

Også på realkompetenceområdet er vejledning fortsat en væsentlig del af indsatsen. FFD's udviklingsprojekt "Elevdokumentation" pegede på, at vejledning havde stor betydning for elevernes refleksions- og dokumentationsproces, og altså for de endelige

realkompetencebeskrivelser. Kontinuerlig vejledning og formelle samt uformelle samtaler, får indflydelse på elevernes refleksioner over deres egne mål for opholdet, og medvirker til en større bevidsthed omkring egne realkompetencer. Ydermere viste projektet, at vejledning har betydning for dokumentationsmaterialets karakter: Jo mere vejledning des bedre proces med realkompetencebeskrivelser. Også i det øvrige folkeoplysnings regi kobles realkompetence og vejledning tæt sammen.

FFD's hidtidige indsats på realkompetenceområdet har medvirket til at tydeliggøre de muligheder - men også de udfordringer - som den nye dagsorden omkring realkompetencer rejser. Samtidig har den medvirket til at placere FFD som en væsentlig aktør på området. Til gengæld har indsatsen endnu ikke ført til et gennembrud i forhold til at sikre *den politiske og institutionelle anerkendelse* af realkompetencer fra et højskoleophold. Det vigtigste mål for det videre arbejde er derfor at styrke og formalisere en sådan anerkendelse. Både ved at støtte de enkelte skolars arbejde, ved at styrke samarbejdet med det formelle uddannelsessystem samt ved at styrke dialogen med de relevante ministerier. I forbindelse med foreningens videre arbejde med realkompetencer vil vejledning være en integreret del af indsatsen.

- **Mentorprojekt**

Som tidligere nævnt har vejledning i højskolesammenhænge mange udtryk, og mentorskabet var et af dem. FFD har, som opfølgning på det toårige Mentorprojektet, søgt nye Satspuljemidler til forlængelse af projektet, men fik desværre afslag.

I forlængelse af afslaget om Satspuljemidler har FFD dog anmodet Undervisningsministeriet om puljemidler til fortsættelse af projektet i 2009. Såfremt ansøgningen imødekommes, vil det give mulighed for ca. 100 mentorpladser. FFD har i begyndelsen af 2009 indledt drøftelser med UVM om en permanentgørelse af et særligt tilskud til skolernes arbejde med unge med særlige behov, herunder anvendelse af mentorer.

Bilag

Liste over FFD-udgivelser på vejledningsområdet

2009 (kommende udgivelse):

- Danmarks Pædagogiske Universitetsskole v/ Ulla Højmark Jensen:
Evaluering af FFD's mentorprojekt

2008

- FFD v/ Camilla Hutters og Kristina Bæk Nielsen:
Dokumentation af højskolekompetencer
- Danmarks Pædagogiske Universitetsskole v/ Finn Thorbjørn Hansen:
"Det var, som om de havde en slags kærlighed til det, de gjorde"

2007

- Danmarks Pædagogiske Universitetsskole v/ Ulla Højmark Jensen:
Højskoleforløb med mentorordning – arbejdsnotat om unge uden uddannelse og mentorbegrebet i en højskolekontekst

2006

- Roskilde Universitetscenter v/ Camilla Hutters og Jo Krøjer (2006):
Metodehåndbog i fortælleværksteder
- FFD v/ Helene Valgreen (2006):
Balance i vejledningen (Masterspeciale på DPU)
- FFD v/ Kristina Bæk Nielsen (2006):
Hvad betyder det for højskolevejledningen når højskolevejlederen har en formel vejlederuddannelse?
- FFD v/ Kristina Bæk Nielsen (2006):
Kortlægning af vejledningsindsatsen på højskolerne

2005

- Center for Ungdomsforskning (CEFU) v/ Anne Kofod (2005):
Højskoledokumentation – seks højskoler i et skoledokumentationsprojekt

- FFD v/ Kristina Bæk Nielsen (2005):
Elevdokumentation – et udviklingsprojekt om realkompetence i højskolerne

2004

- Center for Ungdomsforskning (CEFU) v/ Anne Kofod (2004):
Vejledningens betydning på højskolerne
- FFD v/ Gorm Hansen og Helene Valgreen (2004):
Højskolens vejledning (2004)